

Nors gabių vaikų atpažinimo sistemos įrankis yra prieinamas kiekvienai ugdymo įstaigai, juo pasinaudoja toli gražu ne visos mokyklos. Be to, šių vaikų atpažinimas yra tik pirmasis žingsnis. Specialistai vieningai sutaria, kad ypač svarbu skirti dėmesį gabių mokinių ugdymui tam, kad jų gabumai ir talentai būtų realizuoti. Šiaulių jėzuitų mokykla dalijasi patirtimi, kaip ir kodėl ėmėsi iniciatyvos gabius mokinius ugdyti papildomame modulyje.

Kaip atpažinti gabų mokinį?

Gabių vaikų Lietuvoje skaičiuojama vos iki 5 procentų. Pedagogai atviri – tai nėra darbščių dešimtukininkų kategorija. Tai mokiniai, kurie apdovanoti nepaprastais gebėjimais vienoje ar keliose konkrečiose veiklos srityse. Daugelyje šalių teigiama, kad gabių mokinių intelekto koeficientas siekia ar yra aukštesnis nei 130.

Šiaulių jėzuitų mokyklos pradinių klasių mokytoja Loreta Ubavičienė pabrėžia, kad gabūs mokiniai visuose ugdymosi procesuose turi matyti prasmę – kam to reikia ir kodėl jam tai reikalinga. Specialistė, kaupianti žinias apie darbo su gabiais vaikais specifiką, jų elgesio ir emocijų ypatumus, atvira – šie vaikai ne visuomet pedagogams yra *patogūs*.

„Šiai kategorijai priklausantys vaikai turi aukštesnių nei vidutiniai bendrųjų intelektinių gebėjimų. Gabiems vaikams būdinga greitai išmokti ir apdoroti informaciją, jie turi platų žodyną, yra kūrybiški, o daugelis iš jų pasižymi gerais bendravimo įgūdžiais, ypač komunikuojant su suaugusiaisiais. Šiems vaikams būdingas smalsumas, todėl jie mėgsta kelti neįprastus klausimus. Mokyklose šie vaikai kartais užsitarnauja maištininkų etiketę“, – įvardija L. Ubavičienė.

Pedagogė pastebi, kad gabiems vaikams bendrosios ugdymo programos kartais būna per lengvos, todėl užduotis jie įveikia greičiau už bendramokslius ir ima nuobodžiauti. Išsiaiškinta, kad tam tikri gyvenimo veiksniai – sumažėjusi vaiko motyvacija, užduotys, neleidžiančios pasireikšti mokinio kūrybiškumui, – trukdo gabiems vaikams pasižymėti mokymo procese. Skaičiuojama, kad 18–25 proc. gabių mokinių dėl šių ir kitų priežasčių meta mokyklas, jų nebaigę.

„Mūsų manymu, būtina ne tik identifikuoti gabiuosius, bet ir gilinti žinias apie šių vaikų ugdymo ypatybes tam, kad jų gabumai sėkmingai plėtotųsi“, – sako L. Ubavičienė.

Gabiams mokiniams – specialus modulis

Nacionalinė švietimo agentūra yra pateikusi rekomendacijas, kaip atpažinti didelį mokymosi

potencialą turinčius mokinius. Tačiau detalios informacijos, kaip šiems mokiniams organizuoti ugdymą, trūksta.

„Gabieji yra didelių, o kartais net labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Jų emocijos veržiasi ir elgesys tai rodo. Kartais mes tvarkome vieną problemą, o jų iškyla dar daugiau. Todėl natūraliai kyla klausimas – kodėl vaikams, kurie turi mokymosi sunkumų, stengiamasi pritaikyti ugdymą pagal jų galimybes, o gabūs vaikai yra tarsi paliekami savieigai? Kai į gabius vaikus nėra kreipiamas dėmesys, jie arba lieka klasės išsišokėliais, arba prisitaiko prie visų ir lieka visiškai neišnaudoję savo potencialo“, – mano Šiaulių jėzuitų mokyklos direktorė Giedrė Statkutė.

Praėjusiais mokslo metais mokykloje pradėta įgyvendinti gabiųjų vaikų ugdymo programa. Įvertinus Vaiko gerovės komisijos narių, psichologo, pedagogų ir tėvų išvalgas, šioje programoje ugdėsi 20 vaikų.

„Vaikams, kurie pagal metodikas buvo įvertinti kaip aukštą mokymosi potencialą turintys vaikai, mūsų manymu, reikia papildomo dėmesio ugdyme. Įkūrėme „Magis“ klasę: vaikai visą savaitę ugdomi pagal bendrąsias ugdymo programas, įprastai eina į pamokas su savo bendraklasiais, o suformuotame modulyje po pamokų jie dirba papildomai. Moduliai, kuriuos „Magis“ klasės vaikai gali rinktis, yra dviejų krypčių – inžinerinis-gamtamokslinis ir humanitarinis-meninis. Veiklų turinį kūrė mokytojai dalykininkai kartu su pradinį klasių mokytojais. Šiuose moduluose orientuotasi į mokslu grindžiamą projektinį darbą, kurio galia – realus apčiuopiamas produktas, pavyzdžiui, veikianti vėjo jėgainė“, – detalizuoja mokyklos vadovė.

Projekto rezultatas ne tik apčiuopiamas – ugdytinių tėvams organizuotas pristatymas, bet ir jaučiamas. Pagerėjusi atmosfera klasėse, besiskleidžiantys gabių mokinių gebėjimai, padidėjęs jų pasitikėjimas savimi ir, svarbiausia, tėvų, bendraklasių ir pedagogų pripažinimas. „Mūsų mokyklos bendruomenė mato didelę prasmę gabius mokinius ugdyti papildomai. Šis papildomas modulis jiems naudingas visapusiškai“, – priduria ugdymo įstaigos vadovė.

G.Statkutės teigimu, praktika šiais mokslo metais tęsis visu pajėgumu. Ir jei viskas pasiteisins, nuo 2024 metų rugsėjo Šiaulių jėzuitų mokykloje išdirbtą modelį pagal poreikį bus galima taikyti plačiau – kviešti viso miesto 3–4 klasių vaikus.

Gabumai – privilegija?

Pedagogė L. Ubavičienė atskleidžia, kad dalis gabiųjų grupei priskiriamų vaikų susiduria su

sunkumais: „Jie gali būti užsisklendę, nesuprantantys savęs ir aplinkinių, savikritiški, jautrūs tiek emociškai, tiek aplinkos veiksniams, sunkiai užmezga draugystę su bendraklasiais ir jaučiasi nesaugūs, patiria patyčias. Kai niekas vaikui neaiškina, ką reiškia būti gabiam, jis nesupranta savo išskirtinumo ir dėl to kenčia.“

Pradinių klasių mokytoja akcentuoja, kad gabiųjų atpažinimas yra svarbus veiksnys, leidžiantis visai ugdymo įstaigos bendruomenei, įskaitant ir tėvus, vieniems kitus pažinti ir suprasti geriau.

G.Statkutės teigimu, nepaisant sunkumų, su kuriais susiduria didelį mokymosi potencialą turintys vaikai, tinkamoje aplinkoje jie gali atsiskleisti, būdami savimi.

„Gabūs vaikai yra privilegijuoti tiek, kiek ugdytojų dėka – mokytojų ir būtinai tėvų – jiems pavyksta suprasti, kad su savo turimu bagažu jie prisideda prie aplinkos gerovės. Privilegijuoti tiek, kiek geba puošti ir keisti pasaulį klestėjimo kontekste. Gali būti labai ryškūs gebėjimai, bet jei jie nebus išryškinti, o vėliau, jei pats asmuo juos užgniauš ir netreniruos, gabumai gali peraugti į puikybę ar net transformuotis į destruktivius elgesio modelius. Ar tai yra būdinga tik gabiesiems vaikams? Ne. Bet kad vieniems duota daugiau, kitiems ne tiek daug, reikia pripažinti ir tą priimti kaip individualiai duotą unikalią privilegiją“, – įsitikinusi mokyklos vadovė.

